

บทที่ 3 ความเชื่อเกี่ยวกับงานศพ

หลังจากที่ชาวจีนเดินทางเข้ามาในประเทศไทย สิ่งที่น่าสนใจมาด้วยที่สำคัญคือ ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ ชาวจีนมีความเชื่อพื้นฐานทางศาสนาที่สำคัญ สอง ประการ คือ ขงจื้อ และพุทธศาสนา จากระบบความเชื่อทั้ง 2 ประการ ดังกล่าวข้างต้นได้ถูก ผสมกลมกลืนกัน

ลัทธิขงจื้อเน้นความสำคัญของการเซ่นบูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเซ่นบูชาบรรพบุรุษ และการเซ่นบูชาเจ้า เป็นการขอบคุณที่ให้การปกป้องรักษาส่วนทางด้านพุทธศาสนาของจีนจะเป็น นิกายมหายาน ซึ่งมีพระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ ตลอดจนพระอรหันต์ที่จะต้องเคารพนับถือเป็นจำนวนมาก ความเชื่อเหล่านี้จึงนำมา ซึ่งรูปความและประเพณีต่าง ๆ ของชาวจีนอีกมากมาย ดังนั้นด้วยเหตุนี้เอง จากความเชื่อทั้ง 2 แนวทางที่สำคัญนี้เอง ทำให้สถานที่สำคัญทางศาสนาของชาวจีนมีทั้งศาลเจ้าต่าง ๆ และวัดจีนในพุทธศาสนา

ความเชื่อเกี่ยวกับงานศพชาวจีนนั้น เราจะพบว่ามันบ่งบอกถึงความเชื่อด้านวิญญาณ เชื่อเกี่ยวกับโลกหน้า เป็นต้น ซึ่งในที่นี้ความเชื่อเกี่ยวกับงานศพของชาวจีน มีข้อแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องของความเชื่อในการประพุดิปฏิบัติ ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ ความเชื่อเรื่องดวงจุ้ย เป็นต้น ซึ่งแม้เป็นความเชื่อเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันและมีรายละเอียดของข้อมูลมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจัดแบ่งความเชื่อเกี่ยวกับงานศพออกเป็นหัวข้อได้ดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อทั่วไปเกี่ยวกับการปฏิบัติและข้อห้ามต่าง ๆ
2. ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ
3. ความเชื่อเรื่องการฝังศพ
4. ความเชื่อเกี่ยวกับดวงจุ้ย

1. ความเชื่อทั่วไปเกี่ยวกับการปฏิบัติและข้อห้ามต่าง ๆ

ในพิธีงานศพของจีนมีการให้ปฏิบัติและห้ามปฏิบัติบางอย่าง ในขณะที่ประกอบพิธีศพ อย่างเช่น

1.1 ขณะเคลื่อนโลงศพเพื่อไปฝังที่สุสาน แขนกที่มาในงานห้ามมองโลงศพ เพราะเชื่อว่าคนตายจะไม่ไปสบาย เนื่องจากมีการทวงโยของผู้ที่อยู่ข้างหลังนั่นเอง ผู้วิจัยคิดว่า ประเด็นนี้ ที่ห้ามด้วยอยากให้อนุญาติ ๆ ของผู้ตายไม่รู้สึกละเทือนใจมากเกินไป ซึ่งช่วงที่ผู้ตายตายนั้น บรรดาญาติก็ต่างวุ่นอยู่กับการเตรียมจัดงานศพ และมีความรู้สึกที่ว่ายังมีผู้ตายนอนอยู่ในโลง มองไปก็รู้ว่าอยู่ ก็ยังไม่ค่อยเศร้าโศกมากนัก แต่เมื่อต้องเคลื่อนศพไปฝังที่สุสาน เท่ากับได้พลัดพรากจากผู้ที่เป็นที่รักอย่างจริง ๆ นั้นเอง จึงเป็นกลอุบายอย่างหนึ่งในการห้ามไม่ให้คนที่ไปในงานศพมองโลงศพ ในขณะที่เคลื่อนย้ายไปฝัง

1.2 ขณะที่อยู่ในสุสานนั้น ห้ามเรียกชื่อผู้ที่มาร่วมพิธี หรือขานรับเมื่อถูกเรียกชื่อ เพราะเชื่อว่าผู้ที่ถูกเรียกชื่อนั้นจะถูกพาตัวไปกับผู้ตายด้วย ผู้วิจัยคิดว่าการห้ามเช่นนี้เพื่อเป็นการไม่รบกวนผู้อื่นข้างเคียง โดยไม่จำเป็นมากกว่า เพราะในสุสานนั้นมีผู้อื่นเข้ามาประกอบพิธีเช่นเดียวกัน จึงควรรักษาความสงบเมื่อเข้าไปในสุสานนั่นเอง

2. ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ

คนจีนโบราณเชื่อว่า เมื่อวิญญาณออกจากร่างแล้ว วิญญาณของคนตายจะท่องเที่ยวไปยังที่ต่าง ๆ นานา 7 สัปดาห์ และจะต้องชำระกรรมที่กระทำไว้ ในครั้งที่มิชิวัดก่อน จึงจะได้ไปเกิดใหม่ การพิพากษาว่าจะมีความผิดอะไรบ้างนั้น ผู้ตายจะต้องผ่านศาลยุติธรรมถึงเก้าแห่ง โดยที่วิญญาณของผู้ตายทุกคน จะต้องเดินผ่านจากศาลแรกจนถึงศาลสุดท้าย หากผู้ใดกระทำผิดในศาลชั้นใดก็จะถูกลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังที่ระบุไว้ หากไม่เคยกระทำผิดในศาลนั้น ๆ วิญญาณของผู้ตายก็จะผ่านไปได้อย่างสะดวก ไม่ต้องถูกลงโทษ

สัปดาห์แรก วิญญาณจะเดินทางไปถึงประตูพิศาจ ซึ่งผู้ตายจะต้องจ่ายสินบน หรือไม่ก็ต้องถูกลงโทษด้วยการเปลี่ยนตีแทน

ลำดับที่ที่สอง ทูตของพญายม (ทูตพระยม มีศีรษะเป็นหัวม้าและหัววัว) จะพาวิญญาณของคนตายไปนั่งหน้ากระจกส่องกรรม ซึ่งเขาจะมองเห็นกรรมชั่วที่ตนเคยกระทำไว้

จากนั้นผู้ตายจะถูกนำไปยังศาลยุติธรรมแห่งที่สอง โดยจะเห็นว่า พวกปากหอย ปากปูชอบนินทาชาวบ้าน จะถูกลงโทษโดยใช้เหล็กแหลมแทงลิ้น ห้อยค้ำไว้ พวกที่ชอบมักมากหรือโลกิก็จะถูกลงโทษปล่อยให้อดอยาก พวกโจรหรือขโมยจะต้องถูกลงโทษนั่งคุกเข่าบนตะแกรงเหล็กแหลม พวกที่หมิ่นศาสนาหรือพวกนอกกรี๊ด จะถูกลงโทษโดยร่างกายถูกปล่อยออกเป็นชิ้น ๆ และพวกที่ชอบโหดร้ายจะถูกนำไปตีในหม้อทองแดง

ในศาลชั้นสามผู้ตายที่ชอบรับสินบน และชอบข่มขู่ชาวบ้านจะถูกจับใส่กุญแจมือ พวกที่ไม่ยอมเชื่อฟังและเคารพผู้อาวุโสถูกลงโทษ โดยถูกแทงตรงซี่โครง หรืออาจถูกทรมานให้เจ็บปวดรุนแรงด้วยวิธีอื่น เช่น ถูกแหะหัวใจ ตับ หรือถูกควักลูกตา เป็นต้น

ส่วนศาลชั้นสี่นั้น...วิญญาณของคนบาปหนาจะถูกเหวี่ยงลงไปในกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยว นอกจากนั้น ยังถูกบังคับให้นั่งคุกเข่าบนแฉ่งไม้ไผ่แหลมคม หรือไม่ก็ถูกจุ่มลงไปใต้น้ำดำที่ร้อนจัด พวกที่ชอบเสียงภาซีหรือหลบเสียงคำเช่า สิ่งต่าง ๆ จะถูกบดขยี้ด้วยของหนัก พวกที่ชอบลักเล็กขโมยน้อยจะถูกตัดแขน และพวกกะล่อนที่ไม่ยอมทำตามสัญญา จะถูกลงโทษด้วยการฉีกริมฝีปากออกเป็นชิ้น ๆ

ศาลชั้นห้าจะลงโทษวิญญาณผู้ตายที่ชอบทำร้ายสัตว์ นอกจากนั้น ผู้ที่ชอบโกงเพื่อนหรือบุคคลอื่นจะถูกควักหัวใจออกมาฉีกด้วยตาขอเหล็กแหลม

ศาลชั้นหกจะลงโทษ วิญญาณของผู้ตายที่ชอบขโมยของจากวัด หรือพวกที่กระทำผิดด้วยการสบประมาทผู้อื่นด้วยถ้อยคำรุนแรง พวกนี้จะถูกบังคับให้นั่งคุกเข่าบนแฉ่งตะปูเหล็กแหลม หรืออาจถูกปล่อยผ่าร่างกายออกเป็นสองส่วน หรืออาจถูกจำจองใส่รีอ कार्टโบหน้า คอ และมือ แล้วปล่อยให้หนูแทะ

ศาลชั้นเจ็ดจะลงโทษวิญญาณผู้ตายที่ชอบกระพือข่าวลือแบบผิด ๆ หรือพวกที่ชอบขัดขืนแข็งข้อ เป็นกบฏต่อผู้มีอำนาจโดยปราศจากเหตุผลที่ชอบธรรม พวกเหล่านี้จะถูกลงโทษโดยปล่อยให้สุนัขป่าทำร้ายอย่างโหดเหี้ยมที่สุด

นอกจากนั้นวิญญาณของผู้ที่ไม่มีความรัก ความสงสารต่อผู้ด้อยกว่า จะถูกลงโทษในศาลชั้นแปด โดยจะต้องถูกรถม้าวิ่งทับหรือถูกจำขังในกรง บางรายอาจถูกบังคับให้กลืนน้ำมันร้อนจัด หรือถูกทุบหัวกะโหลกจนแตกละเอียด

วิญญาณของผู้ตายที่ชอบลอบวางเพลิงหรือผู้ที่แอบขายยาเสพติดจะถูกลงโทษในศาลชั้นเก้า โดยจะถูกงูร้ายแล่นงานและถูกผึ้งมีพิษต่อย นอกจากนี้จะถูกตัดร่างออกเป็นชิ้น ๆ

วิญญาณของผู้ตายทุกคน จะต้องเดินผ่านจากศาลแรก จนไปถึงศาลสุดท้าย หากผู้ใดกระทำความผิดในศาลชั้นใด ก็จะถูกลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว หากไม่เคยกระทำความผิดที่ระบุไว้ในศาลนั้น ๆ วิญญาณของผู้ตายก็จะผ่านไปได้อย่างสะดวก ไม่ต้องถูกลงโทษ

สัปดาห์ที่ห้า วิญญาณผู้ตายจะเดินทางไปถึงระเบียบเวทีชั้นสูง ซึ่งสามารถระลึกถึงบุคคลที่ตนรักบนโลกมนุษย์ได้ชั่วขณะ

สัปดาห์ที่หก ก็จะเดินทางถึงสายธารวิบาก ผู้ที่ชั่วร้ายหรือบาปหนักจะต้องพยายามต่อสู้ และผ่านสิ่งที่เป็นอุปสรรคขวางกั้นนานาชนิด ส่วนวิญญาณผู้ที่ทำกรรมดีก็จะถูกพาข้ามสะพานทองคำของเทพดาไป

สัปดาห์ที่เจ็ด วิญญาณผู้ตายจะมาถึงศาลสุดท้าย ผู้ตายจะได้รับการพิพากษาให้ไปเกิดใหม่ โดยผู้ตายจะมองภาพวาดสังสารจักร ภาพนี้จะแสดงรูปร่างของผู้ตายที่จะไปเกิดใหม่ ซึ่งจะกำหนดโดยผลกรรมในอดีตนั่นเอง อย่างเช่น หากเขาช้ำเกียจในครั้งที่เขาเคยมีชีวิตอยู่ เขาก็จะเกิดเป็นวัว เป็นต้น

จากความเชื่อดังกล่าวเหล่านี้ งานศพชาวจีนจึงทำพิธีอย่างน้อยหนึ่งสัปดาห์ (7 วัน) เพื่อสวดมนต์ให้กับผู้ตาย โดยมีการจุดธูปเผากระดาษหรือเผากระดาษเงิน เพื่อทำให้วิญญาณผู้ตายเดินทางไปโดยสะดวก และภายในโรงศพจะจัดเตรียมของใช้ต่าง ๆ เพื่อใช้ในขณะเดินทางไปในโลกแห่งความตายด้วย อย่างมีการใส่เงินในปากของศพ และใส่พัดในมือซ้าย และกิ่งไม้ต้นหลิวในมือขวา เพื่อคอยขับไล่วิญญาณปีศาจรังควาน

ระหว่างที่มีพิธีแห่งศพ ก็จะมีการโปรยเงิน (ที่จะนำไปใช้ในโลกใหม่) ต่างเป็นการ ผูกไมตรีจิตจากวิญญาณประหลาดทั้งปวง เพื่อที่วิญญาณเหล่านั้นจะได้ไม่รบกวนวิญญาณของ ผู้ตาย... มีการเตรียมเครื่องใช้ในบ้านและเครื่องใช้ในครัว (ในการเผาวัตถุที่ทำมาจากกระดาษซึ่ง เรียกกันว่า "เผากงเด็ก" ตามความคิดผู้วิจัย) เพื่อวิญญาณของผู้ตายจะได้ดำรงชีวิตในโลกใหม่ต่อไป (บรรจง บุญฤทธิ์ แปล, 2538:23-32)

3. ความเชื่อเรื่องการฝังศพ

การฝังศพนั้น มีความเชื่อว่า วิญญาณของผู้ตายมีความผูกพันคอยพิทักษ์รักษาคุ้มครองลูกหลานที่มีความกตัญญูให้ได้รับความปลอดภัย มีความสุขความเจริญ และลงโทษลูกหลานที่ไม่มีความกตัญญูโดยจะให้เกิดความทุกข์ยากลำบาก ความเชื่อเหล่านี้ถือว่าเป็นการเชื่อมั่นต่อวิญญาณของผู้ตาย เพื่อเพิ่มกำลังใจให้แก่ลูกหลานว่ามีสิ่งที่คุ้มครอง จึงมีการทำพิธีฝังศพขึ้น

การฝังศพเริ่มแรกนั้น มีมาตั้งแต่สมัยโบราณยุคมนุษย์นีแอนเดอธัล (Neanderthal) ซึ่งเชื่อว่ามีพิธีการฝัง โดยดูจากหลักฐานทางโบราณคดี ที่มีลักษณะการวางก้อนหินและโรยผงสีแดง ที่หลุมฝังศพ อีกทั้งในหลุมจะมีภาชนะเครื่องใช้ฝังรวมอยู่ด้วย ต่อมาเมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ยุคต่อ ๆ มา ถ้าหากหัวหน้าคนใดคนหนึ่งเกิดตายไป ก็จะต้องนำภรรยาและบริวารฆ่าทาสด้วย เพื่อวิญญาณของคนเหล่านั้น จะได้ตามไปรับใช้ผู้ตายในโลกของวิญญาณ ดังเช่นเคยกระทำเมื่อครั้งผู้ตายมีชีวิตอยู่ เป็นความจงรักภักดีต่อผู้ตาย ซึ่งฆ่าทาสบริวารบางคนก็เต็มใจละชีวิตของตนเองเพื่อนาย ขอมฆ่าตัวตายตามด้วย

ในประเทศคองโกทวีปแอฟริกา เมื่อภักษัตริย์ของเขาสิ้นพระชนม์ ต้องฝังหญิงสาว ทั้งเป็นในหลุมเดียวกัน เป็นจำนวน 12 คน กล่าวกันว่า พวกหญิงสาว มักแย่งตำแหน่งเป็นผู้ถูกฝัง ถือได้ว่าเกียรติยศสูงมาก บางครั้งพวกหญิงสาวถึงกลับต่อสู้กันถึงตาย เพื่อแย่งตำแหน่งเกียรติยศ เป็นผู้ถูกฝังทั้งเป็นนี้

ในญี่ปุ่นนั้นผู้จงรักภักดีต่อพระเจ้าจักรพรรดิ จะทำการฮาราคิรี (การคว้านท้องจาก ด้านซ้ายไปด้านขวา และจากบนลงล่าง ด้วยมีดสั้นคม ชาวญี่ปุ่นถือว่าเป็นพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์ เพราะผู้ ทำการฮาราคิรีจะทรมาณมาก่อนที่จะตาย และผู้ทำพิธีจะต้องไม่ส่งเสียงร้องออกมา แม้ว่าจะเจ็บปวดมากเพียงใดก็ตาม) เพื่อจักรพรรดิแห่งญี่ปุ่นของเขาที่เสด็จสวรรคตด้วย

จากการพิจารณาแล้ว เราจะพบว่า การฝังศพในที่นี้น่าจะมีความเชื่อเกี่ยวกับโลกหน้าด้วย ซึ่งรูปแบบการเชื่อของพิธีฝังของจีนนั้น เป็นเชื่อว่าผู้ตายต้องอาศัยอยู่ในโลกของวิญญาณ ดังนั้นต้องมีเครื่องใช้ไปใช้สอยในโลกวิญญาณ ในอดีตเมื่อพระเจ้าแผ่นดินจีนสิ้นพระชนม์ ทรัพย์สมบัติและข้าทาสบริวารก็ต้องถูกฝังไปด้วย เพื่อไปรับใช้กษัตริย์ในโลกวิญญาณด้วย แต่ต่อมาได้ยกเลิกไปในสมัยราชวงศ์เซ็ง และจากนั้นก็มิประเพณีการเผากระดาษแทนของจริง ในพิธีศพของชาวจีนแทน

4. ความเชื่อเกี่ยวกับดวงจัญ

ธรรมชาติประกอบไปด้วยธาตุทั้ง 4 เป็นหลัก และมีธาตุอื่น ๆ เป็นธาตุเสริมอีกมากมาย มนุษย์ก็เป็นสิ่งที่ประกอบขึ้นจากธาตุทั้ง 4 อันประกอบด้วย ดิน น้ำ ลม และไฟ ตามความเชื่อของคนจีนโบราณเชื่อว่า ถ้าหากธาตุจะดีหรือเลวนั้นย่อมต้องอยู่ในสภาวะที่มีชัยภูมิที่ดีด้วย ดังนั้นการที่จะเลือกที่อยู่อาศัยทั้งในยามที่มีชีวิตอยู่ หรือสิ้นชีวิตแล้วก็ตาม ควรจะมีการดูชัยภูมิ เพื่อให้มีสิ่งดี ๆ เกิดแก่ผู้อยู่อาศัยนั่นเอง

การเสาะแสวงหาชัยภูมิที่ดีนั้นจึงมีวิธีการซึ่ง เรียกว่า “ดวงจัญ” ส่วนการที่เราจะรู้ว่าจะชัยภูมินั้นดีหรือเลว ผู้ที่เป็นผู้บอกได้นั้นจะต้องเป็นผู้รอบรู้ในเรื่อง ธรรมชาติ ปรัชญา และสิ่งต่าง ๆ เป็นอย่างมาก หรือที่เราเรียกกันว่าเป็นผู้รอบรู้นั่นเอง คนจีนเรียกบุคคลนี้ว่า “ซินแส”

ลักษณะชัยภูมิที่ดีนั้นจะต้องประกอบด้วยความสะดวกสบาย มีทิศทางที่ดิน น้ำ ลม ไฟ ที่ถูกต้อง โดยมีภูเขา(ดิน)อยู่ทางทิศเหนือ ทิศใต้เป็นท้องทะเล(น้ำ) ด้านซ้ายเป็นทิศตะวันออกเพื่อรับแสงตะวัน (ไฟ) ด้านขวาเป็นทิศตะวันตกที่มีลำธารไหลผ่าน และมีช่องที่ลมพัดพาดสายฝนให้โปรยเข้ามาได้ นอกจากนี้ยังมีการใช้วิชาโหราศาสตร์ เข้ามาดูวันเวลาที่ใช้ในการทำพิธีฝังศพ เพื่อให้ได้ฤกษ์ที่เหมาะสมด้วย

ชัยภูมิที่ฝังศพเชื่อกันว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าหากจุดที่ฝังศพอยู่ในชัยภูมิที่ดีก็จะส่งผลให้ลูกหลานมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้น แต่ถ้าจุดที่ฝังเป็นชัยภูมิที่ไม่ดีแล้ว จะก่อให้เกิดสิ่งอัปมงคลแก่ลูกหลาน ซึ่งหมายถึงการสูญเสียทรัพย์สินเงิน หรือเสียชีวิตได้ ดังนั้นการหาชัยภูมิและฤกษ์ยามจึงต้องกระทำอย่างถี่ถ้วน